

โปรแกรมเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1*
PROGRAM FOR ENHANCING ACTIVE LEARNING MANAGEMENT OF
TEACHERS UNDER THE OFFICE OF MAHASARAKHAM PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA 1

ชุติกานัญญ์ นามโร¹, สุทธิพงษ์ หกสุวรรณ²
Chutikan Namro¹, Suttipong Hoksuwan²
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม^{1,2}
Faculty of Education Mahasarakham University^{1,2}
Email : chutikanctk75@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และ ความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครู 298 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น

ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู โดยรวมอยู่ในระดับ ปานกลางและสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ผ่าน กระบวนการคิดขั้นสูงและการลงมือปฏิบัติ การใช้สื่อและเทคโนโลยี การประเมินผลตามสภาพจริง และการออกแบบการเรียนรู้

คำสำคัญ : การจัดการเรียนรู้เชิงรุก; การคิดขั้นสูง; การลงมือปฏิบัติ; ครู

ABSTRACT

The objective of this research article was to study the current state, desired state, and necessary development needs of teachers' active learning management, The sample consisted of 298 teachers, The research instruments used included a questionnaire, a semi-structured interview, and an evaluation form. The statistics used in the research included percentages, means, standard deviations, and the index of essential needs.

The research findings indicated that the current state of active learning management was overall at a moderate level, while the desired state of active learning management among teachers was at the highest level. The development needs, ranked from highest to lowest, included: learning management through higher-order thinking processes and hands-on practice, the use of media and technology, assessment based on real conditions, and learning design, respectively

Keywords : Active Learning; Higher-Order Thinking; Hands-On Practice; Teachers

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การเปลี่ยนแปลงบริบทโลกและภูมิภาคในศตวรรษที่ 21 การศึกษาจึงจำเป็นต้องเตรียมความพร้อมให้เหมาะสมกับผู้เรียนให้สามารถดำรงชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วให้มีการพัฒนาเต็มศักยภาพดังนั้นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนจึงเป็นพันธกิจหลักของรัฐและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างและพัฒนาพลเมืองที่มีคุณภาพและพัฒนาตนเองจนถึงขีดสูงสุดความสามารถ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2560) ดังนั้นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนจึงจำเป็นต้องมีการผลิตและพัฒนาครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาในทุกระดับและประเภทการศึกษาเพื่อให้ได้ครูที่มีความรู้ ทักษะและความสามารถในการจัดการเรียนรู้ให้บรรลุขีดสูงสุดของศักยภาพของแต่ละบุคคลต่อไป

การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพและขีดสูงสุดของความสามารถในศตวรรษที่ 21 ตัวแปรที่สำคัญคือ ครู ดังนั้นจึงมีการเปลี่ยนโฉมบทบาท “ครู” ให้เป็นครูยุคใหม่ โดยปรับบทบาทจาก “ครูสอน” เป็น “โค้ช” หรือ “ผู้อำนวยการเรียนรู้” ที่ทำหน้าที่กระตุ้น สร้างแรงบันดาลใจและแนะนำวิธีเรียนรู้และวิธีจัดระเบียบการสร้างความรู้ ออกแบบกิจกรรมและสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียน สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2560) ครูยุคใหม่จึงจำเป็นต้องมีทักษะในการสร้างและบูรณาการความรู้มาใช้สร้างสรรค์และพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ๆ มีความคิดวิเคราะห์และสอนให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิด มีวิสัยทัศน์และตักมลิกทางความคิดเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้เรียน มีทักษะใหม่ๆ สามารถใช้เทคโนโลยีส่งเสริมการจัดการศึกษาได้หลากหลาย มีทักษะการสอนผู้เรียนให้เติบโตเต็มศักยภาพส่งเสริมการเรียนรู้ตามวัยและเน้นให้ผู้เรียนเปลี่ยนจากผู้รับกลายเป็นผู้พัฒนาและสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ไพฑูรย์ สีนลาร์ตัน (2561) ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ของครู ผู้สอนต้องปรับเปลี่ยนวิธีการสอนและสร้างผู้เรียนให้เป็นผู้ใฝ่เรียนรู้และสามารถบูรณาการความรู้มาใช้

สร้างสรรค์และพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ๆ กระบวนการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวควรดำเนินการในลักษณะของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก หรือ Active Learning นั่นคือการเปลี่ยนวิธีการสอนแบบเดิมให้เป็นการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ในการเรียนรู้และกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดขั้นสูง รู้จักคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์และประเมินค่า จะส่งผลให้ผู้เรียนถูกเปลี่ยนบทบาทจากผู้รับความรู้ไปสู่การมีส่วนร่วมในการสร้างความรู้

การจัดการเรียนรู้เชิงรุกจึงเป็นกระบวนการเรียนการสอนที่สำคัญ มุ่งให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียน สร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้เรียนและได้ลงมือปฏิบัติ โดยมีครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก สร้างแรงบันดาลใจให้คำปรึกษา ดูแล แนะนำ ทำหน้าที่เป็นโค้ชและพี่เลี้ยง แสวงหาเทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ได้อย่างมีความหมาย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562) อีกทั้งการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นกระบวนการการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางควรเริ่มจากการกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนผ่านการตั้งคำถามที่ทำทนายและการใช้สื่อที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของผู้เรียน เพื่อเพิ่มแรงจูงใจในการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนการสอนควรถูกออกแบบให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ซึ่งช่วยพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการทำงานร่วมกัน วิภาพรธณ พินลา (2561) และการจัดการเรียนรู้เชิงรุกยังเป็นการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติหรือการลงมือทำ โดย “ความรู้” ที่เกิดขึ้นมาจากประสบการณ์ การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ต้องให้ผู้เรียนมีโอกาสลงมือกระทำมากกว่าการฟังเพียงอย่างเดียวควรจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยการอ่าน การเขียน การโต้ตอบ และการวิเคราะห์ปัญหา รวมถึงการใช้กระบวนการคิดขั้นสูง (วัฒนา หงสกุล, 2561)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 เป็นหน่วยงานทางการศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหน่วยงานขับเคลื่อนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากรายงานผลการดำเนินงานประจำปี 2565 พบว่าโครงการ "รวมพลังยกระดับคุณภาพการศึกษา สพ.ป.มค.1 สู่มาตรฐานการศึกษา “การพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)” ยังไม่สามารถบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้เนื่องจากสถานศึกษาบางแห่งยังไม่ได้มีการพัฒนาและปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวบ่งชี้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 อย่างเพียงพอรวมทั้งยังไม่สามารถสะท้อนกระบวนการจัดการเรียนการสอนในลักษณะที่เป็นรูปธรรมและชัดเจน ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการสอนและการยกระดับคุณภาพการศึกษานอกจากนี้การดำเนินงานตามแนวทางส่งเสริมการผลิตและพัฒนาคุณภาพครู และบุคลากรทางการศึกษา ยังไม่บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยเฉพาะครูผู้สอนที่เข้ารับการอบรมตามโครงการดังกล่าว แม้จะได้รับการฝึกฝนให้ใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) แต่พบว่าครูผู้สอนยังคงให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการสอบมากกว่าการพัฒนาทักษะของผู้เรียน ทำให้กระบวนการและเทคนิคการสอนไม่ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ส่งผลให้ผู้เรียนขาดโอกาสในการพัฒนาทักษะที่จำเป็นและก่อให้เกิดการสูญเสียโอกาสจากการจัดอบรมดังกล่าว (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1, 2565)

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงปัญหาและมีความสนใจที่จะพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกซึ่งจะช่วยให้เข้าใจปัญหาและความต้องการในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูและจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียนต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ได้ทราบสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 เพื่อจะได้นำข้อมูลมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกให้เกิดประโยชน์สูงสุดครูและผู้เรียน

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นแบบวิธีผสม มีระยะการวิจัยประกอบด้วย 1 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู สังกัดห้องประกอบตามแนวคิดของ อภินันท์ สิริรัตนจิตต์ (2560) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2561) วิชาพรณ พินลา (2565) Stacy (2015) Schell and Bulter (2018) ทั้งหมด 4 องค์ประกอบ ได้แก่ การออกแบบการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดขั้นสูงและการลงมือปฏิบัติ การใช้สื่อและเทคโนโลยี และการประเมินผลตามสภาพจริง

2) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู ประชากรในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ครูจำนวน 1,398 คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ได้มาโดยการใช้ตารางสำเร็จรูปของเครซีและมอร์แกน โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา ได้กลุ่มตัวอย่าง ครูจำนวน 298 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามซึ่งมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60-1.00 และมีความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบสอบถามสภาพปัจจุบัน เท่ากับ .978 และแบบสอบถามสภาพที่พึงประสงค์ เท่ากับ .946 สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 แสดงรายละเอียดดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

องค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			ความต้องการจำเป็น	
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ	$PNI_{modified}$	ลำดับ
1.การออกแบบการเรียนรู้	2.93	0.57	ปานกลาง	4.80	0.44	มากที่สุด	0.638	4
2.การจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดขั้นสูงและการลงมือปฏิบัติ	2.63	0.80	ปานกลาง	4.79	0.47	มากที่สุด	0.821	1
3. การใช้สื่อและเทคโนโลยี	2.73	0.75	ปานกลาง	4.81	0.44	มากที่สุด	0.761	2
4. การประเมินผลตามสภาพจริง	2.85	0.55	ปานกลาง	4.82	0.40	มากที่สุด	0.691	3
รวมเฉลี่ย	2.78	0.66	ปานกลาง	4.80	0.43	มากที่สุด		

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}= 2.78$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การออกแบบการเรียนรู้ ($\bar{X}= 2.93$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดขั้นสูงและการลงมือปฏิบัติ ($\bar{X}= 2.63$) ส่วนสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}= 4.80$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การประเมินผลตามสภาพจริง ($\bar{X}= 4.82$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดขั้นสูงการลงมือปฏิบัติ ($\bar{X}= 4.79$) และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) ที่มากที่สุดเท่ากับ 0.821 เมื่อเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ การจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดขั้นสูงการลงมือปฏิบัติ การใช้สื่อและเทคโนโลยี การประเมินผลตามสภาพจริงและการออกแบบการเรียนรู้ ตามลำดับ

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย เรื่องโปรแกรมเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ในครั้งนี้มีประเด็นการอภิปรายผล ดังนี้

6.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางทุกด้านและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือการออกแบบการเรียนรู้ ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 มีการ

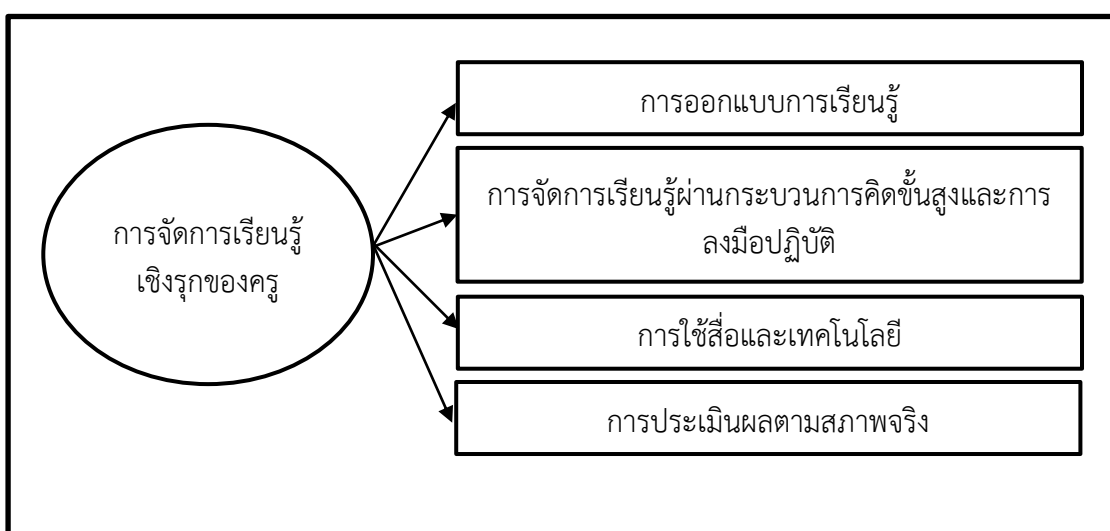
ส่งเสริมและพัฒนาครูในการออกแบบการเรียนรู้ ในด้านต่างๆการออกแบบการเรียนรู้ทำให้ครูเข้าใจหลักการของการออกแบบการเรียนรู้เป็นอย่างดี จึงได้ส่งเสริมให้ครูพัฒนาตนเองด้านการออกแบบการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูด้านการออกแบบการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด สอดคล้องกับ อภินันท์พร สถิตภาคีกุล (2561) ที่กล่าวว่า การออกแบบการเรียนรู้เป็นยุทธศาสตร์การจัดการเรียนการสอนที่สำคัญของครู มีการกำหนดจุดประสงค์ การประเมินผลและการนำผลไปใช้ในการออกแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสม ซึ่งผลการศึกษา สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูสอดคล้องกับ เฉลิมพล สุปัญญาบุตร (2562) ที่กล่าวว่า การออกแบบการเรียนรู้เป็นภารกิจหลักของครู มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียน ผลได้ 7 ตัวบ่งชี้ การกำหนดผลการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เน้นการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ จัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนและจำแนกระดับการเรียนรู้ของผู้เรียนจากการประเมินผล การประเมินผลมีความสอดคล้องกับเนื้อหา ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและกิจกรรมการเรียนรู้ สามารถออกแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน มีการประเมินสถานะของผู้เรียน มีความเหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ของผู้เรียน นำข้อมูลย้อนกลับมาปรับปรุงการออกแบบการเรียนรู้ อีกทั้งยังสอดคล้องกับวาสนา โพธิ์ศรี (2566) ที่ประกอบด้วย การศึกษาผู้เรียนเป็นรายบุคคล ออกแบบกิจกรรมที่เหมาะสม การกำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม กำหนดเนื้อหาสาระให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ออกแบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย การพัฒนาและเลือกใช้สื่อการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน การเลือกวิธีและเครื่องมือวัดผลและตั้งเกณฑ์การประเมินผล

6.2 ผลการศึกษาสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยรวมและรายด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ผลลัพธ์ดังกล่าวสะท้อนถึงความมุ่งมั่นของครูในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยให้ความสำคัญและมุ่งเน้นการจัดการเรียนรู้เชิงรุกมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุกนั้นเป็นการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการมีอิสระทางด้านความคิดและการกระทำของผู้เรียน การมีวิจาร์ณญาณและการคิดอย่างสร้างสรรค์ ผู้เรียนจะมีโอกาสในการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติจริงและการใช้วิจาร์ณญาณในการคิดและตัดสินใจในการปฏิบัติกิจกรรมนั้น มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้กำกับทิศทางการเรียนรู้ เรียนรู้การค้นหารูปแบบการเรียนรู้ของตนเองสู่การเป็นผู้รู้คิด รู้ตัดสินใจด้วยตนเอง เพราะฉะนั้นการจัดการเรียนรู้เชิงรุกจึงเป็นการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความคิดขั้นสูงและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการพัฒนาเชิงบวกทั้งตัวผู้เรียนและตัวครูผู้เรียนได้มีโอกาสได้เลือกใช้ความถนัด ความสนใจ ความสามารถที่เป็นความแตกต่างระหว่างบุคคลเพื่อแสดงออกถึงตัวตนและศักยภาพสอดคล้องกับ วิภาพรรณ พินลา (2561) ที่กล่าวว่า การสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เริ่มจากความสนใจของผู้เรียน และเชื่อมโยงไปสู่ชีวิตประจำวัน และพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ จากที่กล่าวมาข้างต้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการส่งเสริมพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู ซึ่งจะส่งผลให้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูอยู่ในระดับมากที่สุด

6.3 ลำดับความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 พบว่าด้านที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุดคือ การ

จัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดขั้นสูงและการลงมือปฏิบัติ แสดงว่า ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ต้องการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดขั้นสูงและการลงมือปฏิบัติ อย่างเร่งด่วนมาเป็นอันดับแรก ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาสภาพปัจจุบันที่พบว่าการจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดขั้นสูงและการลงมือปฏิบัติ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด อาจเป็นเพราะว่า การจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดขั้นสูงและการลงมือปฏิบัติ กมลพร ทองธิยะ (2564) เป็นความสามารถทางปัญญาของบุคคลที่ใช้กลั่นกรอง แยกแยะ นำข้อมูลนั้นใช้ในการตัดสินใจและช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ อีกทั้ง Gardner (1983) กล่าวว่าความคิดขั้นสูงไม่จำกัดเฉพาะการคิดเชิงวิชาการแต่สามารถเกิดขึ้นได้ในหลายมิติของความฉลาด ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นในการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนและในการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำเนินชีวิตในโลกที่หลากหลาย ดังนั้นผู้บริหารควรที่จะพัฒนาความรู้ ความเข้าใจและความสามารถของครูในการจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดขั้นสูงและการลงมือปฏิบัติซึ่งจะส่งผลให้เกิดความสามารถในการพัฒนาผู้เรียนต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2560) ที่สรุปว่าครูเป็นกลไกในการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษา มีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนการสอนและการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน การทำหน้าที่ของครูจึงเป็นภารกิจที่มีเป้าหมายชัดเจนในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ และความสามารถในการเผชิญสถานการณ์ที่หลากหลาย ครูจำเป็นต้องปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงในด้านวิชาการและเทคโนโลยี เพื่อให้สามารถถ่ายทอดความรู้และทักษะที่สอดคล้องกับยุคสมัย บทบาทของครูในการสร้างเสริมศักยภาพผู้เรียนจึงมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งด้านความรู้ ความคิด และคุณธรรม

7. องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ประกอบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

จากภาพที่ 1 องค์ประกอบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ได้แก่ 1) การออกแบบการเรียนรู้ 2) การจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดขั้นสูงและการลงมือปฏิบัติ 3) การใช้สื่อและเทคโนโลยี และ 4) การประเมินผลตามสภาพจริง

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรจัดทำนโยบายที่ชัดเจนในการเสริมสร้างและพัฒนาความรู้ความสามารถของครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกด้านการจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดขั้นสูงและการลงมือปฏิบัติ ควรมีระบบนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการพัฒนาในด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอย่างต่อเนื่องพร้อมทั้งจัดกิจกรรมที่มุ่งกระตุ้นให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษาเกิดความตระหนักและมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 องค์ประกอบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันอยู่โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดและลำดับความจำเป็น ลำดับที่ 1 คือ การจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดขั้นสูงและการลงมือปฏิบัติ ดังนั้นผู้บริหารและครูสามารถนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูและพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

8.3.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดขั้นสูงและการลงมือปฏิบัติ

8.3.2 ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดขั้นสูงและการลงมือปฏิบัติ

8.3.3 ควรศึกษารูปแบบการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดขั้นสูงและการลงมือปฏิบัติ

9. บรรณานุกรม

- กมลพร ทองธิยะ. (2564). การพัฒนาการคิดขั้นสูง: ความสามารถทางสติปัญญาที่สำคัญในโลกยุค New Normal. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*. 19(2). 45-58.
- เฉลิมพล สุปัญญาบุตร. (2562). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านจัดการเรียนรู้เชิงรุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24. *วารสารแสงอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*. 16(2). 266-280.
- ไพฑูริย์ สินลารัตน์. (2561). *บทบาทของครูในฐานะผู้นำทางวิชาการและการเปลี่ยนบทบาทของครูในยุคปัจจุบัน*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.

- ยุภาลัย มะลิซ้อน (2563). **การพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษา** สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารและพัฒนาการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วัฒนา หงสกุล (2561). **การจัดการเรียนรู้เชิงรุกในยุคไทยแลนด์ 4.0.** การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ Graduate School Conference 2018. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ. 30 พฤศจิกายน 2561. 123-130.
- วาสนา โพธิ์ศรี. (2566). **การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับสถานศึกษา** สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1. **วารสารการบริหารและนิเทศการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.** 16(2). 266-280.
- วิภาพรรณ พินลา. (2561). **การเรียนรู้เชิงรุกในวิชาสังคมศึกษา= Active learning in social studies.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ท่าพระจันทร์.
- วิภาพรรณ พินลา. (2565). **การจัดการเรียนการสอนเชิงรุก: แนวทางและการประยุกต์ใช้.** กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สมาคมนักเรียนและนักศึกษาไทย.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 (2565). **แผนการดำเนินงานประจำปี 2565.** มหาสารคาม : กลุ่มนิเทศสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). **แนวทางการจัดการเรียนการสอนเชิงรุก.** กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.).
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). **แนวทางการนิเทศเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning).** กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). **นโยบายและแนวทางการพัฒนาคุณภาพครูและการศึกษา.** กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สุภาวดี เสนงูงา. (2564). **โปรแกรมพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครุคณิตศาสตร์** สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์. **วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์.** 8(7). 172-183.
- อภิสิทธิ์พร สติภาศิกุล (2561). **การออกแบบการเรียนการสอน : ทักษะเพื่อความสำเร็จของครู.** กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อภิรักษ์ สิริรัตนจิตต์. (2560). **การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning).** กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Gardner, H. (1983). **Frames of mind: The theory of multiple intelligences.** New York : Basic Books.
- Schell, J., & Bulter, D. (2018). **Active Learning: Strategies for the Classroom.** New York, NY: Routledge.
- Stacy, R. (2015). **Active Learning Strategies: A Practical Guide.** Thousand Oaks, CA : SAGE Publications.